

СКИБА Оксана Петрівна,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії ГМІ НАУ

НОВІ ФОРМИ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В епоху електронних комунікацій уміння учених і науковців використовувати нові засоби комунікації у процесі наукового пізнання і можливість швидкого обміну проміжними результатами власних досліджень значно впливають на остаточний результат наукової діяльності. Серед багатьох видів сучасних форм наукової комунікації особливе місце посідають наукові електронні видання, які здійснюють обмін думками між ученими і сприяють виникненню нових знань та ідей. Оскільки інформаційно-технічні засоби передачі інформації, як інноваційна форма комунікації не лише відкривають перед людством унікальні можливості творчої самореалізації індивіда, а й відіграють значну роль в науковій діяльності і механізмах трансляції наукового знання, виникає необхідність дослідження особливостей функціонування новітніх систем наукових комунікацій.

Комунікація в науці є складною цілісною системою, різноманітні компоненти якої (формальні, неформальні, усні, письмові, міжособистісні, масові і т. д.) настільки тісно пов'язані між собою, що будь-яка спроба дослідження одного з них, чи навіть кількох, без урахування решти, заздалегідь є неадекватною. Більше того, сама ця цілісна система є продуктом історичного розвитку і поділ її на окремі компоненти в той чи інший період має сенс лише в рамках системи загалом. Відповідно і склад кожної компоненти цієї системи в різні історичні періоди виглядає по-різному [1, с.7]. Дослідження динаміки зміни цих компонентів в різні культурно-історичні епохи дозволяє виявити механізми їх впливу на наукову діяльність. Що стосується сучасної епохи, то зростання ролі знань і інформації, поява крім традиційних елементів комунікації, нових форм і моделей комунікації суттєво ускладнюють це завдання.

Як уже було сказано вище, комунікація в науці – це вид взаємин і спілкування вчених і тому її можна розуміти як одну з умов процесу наукового пізнання. У процесі наукового спілкування учених не лише відбувається рух інформації, а й встановлюються певні соціальні відносини – вирішуються питання про пріоритет, науковий престиж, відбувається стратифікація наукового співтовариства, причому форма і багатоманітність соціальних відносин є специфічні для різних рівнів

об'єднання вчених – починаючи лабораторією та інститутом і закінчуючи сукупністю вчених якоїсь дисципліни чи науковим співтовариством в цілому [2, с.40-41]. Отже, колективний характер суб'єкта наукової діяльності, підкреслює важливість наукових комунікацій. А учені і освітяни, як ніхто інший потребують своєчасного доступу до здобутків світової науки.

Науковий журнал в усі часи був одним із важливих джерел інформації та найбільш вдалим і успішним засобом наукової комунікації, як першоджерело для опублікування результатів наукових досліджень та обміну думками. Саме тому поява нової форми наукового журналу – електронного, зумовила цілу низку змін і у самій системі наукових комунікацій. До переваг електронних журналів слід віднести: швидкість підготовки та поширення публікацій (адже стаття може бути доступна інколи на кілька місяців раніше, ніж в друкованому варіанті журналу); доступність в Інтернеті в будь-який час з будь-якого робочого місця (тобто ученим не потрібно витрачати свій дорогий час у бібліотеках); можливість «зачувати» електронний текст для подальшої роботи (копіювання, примітки, конспект і т.д.) тощо.

Стрімкий розвиток електронних журналів і їх безумовні переваги спричиняють навіть прогнози щодо припинення вже в недалекому майбутньому видання традиційних (паперових) журналів. А нові технології спричинили й подальші дискусії у фахових колах навколо моделей наукової комунікації взагалі, і запропонували альтернативні моделі, серед найбільш відомих наразі «Відкритий Доступ» (2 складові цієї ініціативи: Відкритий Архів чи Інституційний Репозитарій та Журнали Відкритого Доступу). [4, с.150]. Як відмічає Т. Ярошенко, ініціатива Відкритого Доступу «стартувала» в 2001 році як альтернативна модель наукової комунікації, що забезпечує безкоштовний доступ читачів до якісної (рецензованої) наукової літератури у публічному Інтернеті з правом читати, завантажувати, копіювати, поширювати, роздруковувати, посилатися на повнотекстові статті [4, с.150-151]. Такі наукові цифрові колекції і архіви дають змогу швидко підготувати електронні книжки і навчальні матеріали, полегшують пошук потрібних текстів, сприяють інтеграції до глобальних наукових баз даних, зменшуючи тим самим ступінь наукової ізоляції та створюючи нові можливості для спільних наукових проєктів. В умовах розвитку сучасної цивілізації поява нових форм творчої взаємодії вчених у процесі їх роботи – наукової комунікації, стає однією з умов створення нового знання і виступає важливим інструментом суспільних трансформацій. Розвиток інформаційних мережевих технологій і зростання ролі інформації в науці та освіті, особливо в останні десятиліття, потребують наявності потужних інформаційних ресурсів і

зручний доступ до бази даних як вітчизняної, так і світової наукової періодики та літератури. Оволодіння засобами новітніх інформаційно-комунікаційних систем, дозволяє ученим і освітянам, які працюють у різних академічних установах і навчальних закладах, обмінюватися результатами досліджень, вирішує проблему інформаційного забезпечення і створює основи для розбудови знаннєвого суспільства. Поява нових моделей наукових комунікацій (Відкритий Доступ та ін.), свідчать про необхідність трансформації ролі традиційних бібліотек і створення електронних наукових бібліотек.

Література:

1. *Мирский Э.М.* Проблемы исследования коммуникаций в науке. / Э. М. Мирский, В. Н. Садовский // Коммуникация в современной науке. – М.: Прогресс, 1976. – С. 5-24.
2. *Онопрієнко В.І.* Наукове співтовариство: Вступ до соціології науки / *Онопрієнко В.І.* – К.: ЦДПІН НАН України, 1998. – 98с.
3. *Резніченко В.А.* Електронні бібліотеки: інформаційні ресурси та сервіси / В.А. Резніченко, О.В. Захарова, Е.Г. Захарова // <http://refdb.ru/look/2756236-pall.html>
4. *Ярошенко Т.О.* Наукові комунікації ХХІ століття: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. О. Ярошенко // Наукові праці. Т. 52. Вип. 39 – С. 148-154.